

slovensko
kulturno
društvo
i s t r a

letnik 9 / številka 28-29
november / december 2014

maurica

**slovensko
kulturno
društvo
i s t r a**

**Mavrica
Glasilo SKD Istra**

Uredniški odbor

Jasmina Ilić Draković
Damijana Pezdirc

Odgovorna urednica

Maja Tatković

Lektorica

Lidija Kuhar

Založnik

SKD Istra Pulj

Oblikovanje

Tihana Nalić

Tisk

Tiskara NOVA

Naklada

350 izvodov

Hermana Dalmatina 4 - Galerija
Držićeva ul. 2 - Slovenski dom
52100 Pulj

slovinci@skdistra.hr

tel.: 052 215 851, 099 224 2082, 099 224 2083

fax: 052 544 406

Uradne ure:

torek in petek od 10.00 do 12.00 ure

četrtak od 16.00 do 18. ure

PRIDITE!!!

- pevski zbor
- kreativna delavnica
- dop. pouk slovenskega jezika
- delavnica Zdravo življenje
- razstave
- druženja, izleti

Veleposlanstvo Republike Slovenije v Republiki Hrvaški

Alagovičeva 30

10000 Zagreb

Uradne ure: ponedeljek in petek od 9.00 do 12.00 ure

sreda od 9.00 do 12.00 ure in od. 14.00 do 16.00 ure

tel.: +385 1 6311 000, 6311 011

fax: +385 1 6177 236

Konzularni oddelek: tel.: 01 6311 014 / 015

Dežurna služba za nujne primere: +385 98 462 666

Glasilo financirajo

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Savjet za nacionalne manjine RH

Svet slovenske narodne manjšine mesta Pulj

Svet slovenske narodne manjšine Istrske županije

10. obletnica pevskega zbora Encijan

Vstopili smo v leto 2015, ki je za nas jubilejno, ker bo naš zbor praznoval 10. obletnico ustanovitve.

Novembra 2005 je bila prva vaja skupine članov in članic, ki so opravili 'avdicijo' (ne tako resno, kot ta beseda zveni) pri profesorici Paoli Stermotic (ki jo je vodstvo društva najelo kot dirigentko) in bili sprejeti v mešani pevski zbor. Vse sami amaterji, vendar odločni, da bo tudi v našem društvu zazvenela slovenska pesem v lastni izvedbi.

Začelo se je skromno, s štirinajstimi člani in članicami. Naj jih naštejemo kar po fotografiji s prvega nastopa, ki je natisnjena v letošnjem društvenem koledarju, posvečenem prav temu jubileju. Prvi pevci so bili: Tanja Filipović, Ivanka Koletnik, Damijana Pezdirc, Alojz Drija, Stanko Nanut, Mirjana Perica, Anette Al Sharafy, Albina Ušić in Klaudija Velimirović. Voditeljica Paola je opravila težavno nalogo, da iz prijavitelcev brez zborovskih izkušenj izvabi zvoke

ubranega petja. Potrpežljiva, kot je, in z veliko prakse kot zborovodkinja nam je Paola že od samega začetka vcepila osnovno pravilo, da zbor ne sme biti skupina statičnih figur, petje pa ne samo odpiranje ust, niti zgolj interpretacija not, ampak da morata pevec ali pevka dati nekaj več od sebe. Vsak interpret mora s svojim bitjem čutiti sporočilo pesmi in to s primernim telesnim izražanjem posredovati publikli. Emocije, ki jih zbor pošilja v avditorij, so pravzaprav tisto, kar publiko animira in pri njej vzbuja pozitiven odziv. Tovrstna izmenjava energije seveda ustvarja posebne vezi med zborom in poslušalci. Prav na teh pravih temeljih čedalje uspešnejši nastopi zbora Encijan. Kar naš zbor še dodatno loči od drugih klasičnih zborovskih izvajalcev, je, da ima za vsak pomembnejši nastop posebno scenografijo, katero si zamisli naša Paola, ki ni samo zelo izkušena dirigentka, temveč tudi umetniška voditeljica z veliko idej. Kdor je imel priložnost poslušati božični koncert decembra 2013 v Svetih srih ali mu prisostvovati pred hotelom Brioni na srečanju Slovencev iz Hrvaške, bo razumel, za kaj gre. Nad slednjim nastopom s sliko zbora, pred katerim so na tleh gorele svečke in plesale vile – mlade plesalke, v ozadju pa valovalo morje v zatonu zgodnjega večera, je bil navdušen sleherni poslušalec. V Svetih srih je v ozadju vsako skladbo sprem-

ljala druga, vsebini pesmi primerna povečana fotografija.

Najprej smo enostavne skladbe prepevali seveda dvoglasno. Prvi nastop je sledil že čez pol leta v naših prostorih ob praznovanju dneva državnosti in obletnice ustanovitve našega društva, nato v mestni knjižnici, zatem na prvem Slovenskem večeru v italijanskem domu kulture Circolu...

Ime Encijan smo si izbrali kmalu, že na začetku. Kdo ga je prvi omenil, bi sedaj težko dognali. Naj še enkrat omenimo, da je encijan prekrasen, nevelik planinski cvet, ki s svojo modrino v maju dobesedno obarva nekatere gorske planote v Sloveniji. Dodatni zagon in polet je zboru prispievala pevska skupina Alta Marea, ki je pod vodstvom Paole Stermotić delovala

v drugem okolju. Njeni člani so zaprosili za priključitev k našemu zboru, kar bi jim omogočilo osvajanje zahtevnejšega repertoarja. V skupini so bili že izkušeni pevci in predvsem povprečno mlajši od nas, ki smo tedaj peli v zboru. Vodstvo našega društva jih je z veseljem sprejelo, saj so vsestransko okrepili naš zbor. Nastala je uspešna simbioza 'starih' in 'novih' članov zboru, ki se odtlej medsebojno dobro razumemo in v pesmi uživamo.

V ponos nam je, da slovenske pesmi z nami pojejo tudi tisti, ki jim slovenski jezik ni materinščina, kar zelo čislamo in smo jim tudi hvaležni za to.

Zbor sodeluje tudi z glasbeniki. Kot korepetitorica je več let delala z nami pianistka Tea Siladi, zatem mladi Sandro Vešligaj, zelo uspešen mladi pianist. Naše nastope dodatno popestrijo spremljajoči

glasbeniki, violinista Silvano Kalagac in Srečko Savretič, kitarist in mandolinist Alen Bellulo. V posebno čast nam je, da se nam večkrat pridruži profesor Peter Napret, citrar in obenem predsednik Zveze citrarjev Slovenije. Zvoki njegovih citer še kako prispevajo k 'slovenskemu' zvenu pesmi, ki jih pojemo.

V glasbeni sekciji deluje poleg zbora še mešana pevska skupina, ki se prav tako imenuje Encijan. Občasno se nam pridružijo še moška klapa Histri, mešana skupina Ad hoc in solistka Jasmina Ilić Draković. Glasbena sekcija na ta način zelo uspešno predstavlja naše društvo tako v okolju, kjer deluje, in tudi drugje. Zbor se je že štirikrat prijavil na tradicionalni festival Tabor slovenskih pevskih zborov, ki se že okroglega pol stoletja odvija v Stični. Prvi nastop je bil za nas šokanten, v pozitivnem smislu seveda. Ko ista pesem zazveni iz več tisoč grl, je to prav posebno doživetje. Naj omenim, da je Tabor pravzaprav revija pevskih zborov iz vse Slovenije, ki ni bil zasnovan zaradi publike, temveč je namenjen predvsem pevcem. Prijavljeni zbori vnaprej dobijo skladbe, ki jih je treba pripraviti za Tabor; vselej so namenjene bodisi za mešani, ženski ali moški zbor. Del programa je posvečen tudi skupnemu petju vseh zborov. Da je to za Slovenijo pomembna prireditev, dokazuje dejstvo, da Tabor vsako leto obiskujejo visoki državniki, ga prenaša slovenska televizija v živo ter da že nekaj let skupni zbor upravlja dirigent ljubljanske opere Igor Švara.

Druga pomembna prireditev, ki se je naš zbor že nekaj let udeležuje, je Primorska poje. Gre za revialne nastope vsako pom-

lad v primorskih krajih, občasno tudi v Italiji in na Hrvaškem. Prijavljene zборе organizator rasporedi po krajih, ki so sprejeli organizacijo posameznega koncerta. Vlogo organizatorja takšnega koncerta je naše društvo opravilo že dvakrat.

Razumljivo je, da se je naš zbor z veseljem odzival vabilom na gostovanja v slovenskih društvih na Hrvaškem. Peli smo Zagrebu, na Reki, v Labinu, Buzetu, Poreču, Varaždinu, Karlovcu. Obiskali smo društva Slovencev v Trstu, Banja Luki, gostovali v Italiji v Aosti... V lanskem letu je zbor imel kar 13 nastopov.

Sama bi za najpomembnejša in najlepša nastopa izbrala Božični koncert 2013 v muzejsko-galerijskem prostoru Sveta srca v Pulju in lanskoletni božični koncert v novomeški cerkvi Sv. Nikolaja.

Vseh nastopov se veselimo, saj z njimi vzpostavljamo nove stike i doživljamo prelepe trenutke, ko nas glasba združuje in plemeniti. Prav to je močna motivacija, da posvečamo svoj prosti čas vajam in da nam to ni težko.

Danes šteje zbor 35 pevcev in pevk.

Na koncu bomo naštel vse, ki so peli v našem zboru Encijan, da bodo ostali zapisani za spominjanje.

Klaudija Velimirović

Člani zbora Encijan 2005 - 2015

Al Sharafy Anette	Koletnik Ivanka	Stojanović Anđela
Avbelj Danica	Koraca Darinka	Strmotić Franko
Balen Marija	Kuzmanović Nenad	Šaule Marija
Bogdanović Ivana	Kuzmanović Jasmina	Škabić Boris
Brajković Nino	Lapčević Ernestina	Škuflić Antonela
Breščić Mila	Lorencin Ivan	Šteko Marko
Brnobić Gracijela	Lorencin Željko	Tabian Nevia
Budicin Sergio	Manin Suzana	Tatković Malči
Bulić Zlata	Mardešić Jadranka	Tominić Elvir
Čirović Ljiljana	Marinović Tatjana	Ušić Albina
Drlja Alojz	Matijaš Biljana	Veland Estella
Filipović Tanja	Mirković Marica	Velimirović Branko
Gačeša Tea	Mustić Abdulaziz	Velimirović Klaudija
Garčević Loriana	Nanut Stanko	Velkavrh Viviana
Gluvač Vlado	Osterc Eufemija	Vidović Josip
Grabrović Marino	Perica Mirjana	Volarević Rajka
Gri Rudolf	Pezdirc Damjana	Vuković Vesna
Grobiša Anamarija	Piralić Danijela	Zubić Željko
Gužvić Tatjana	Posavec Darko	
Hajduković Marija	Radeticchio Luana	Dirigentica:
Horvat Irma	Rakić Dino	Paola Stermotić
Ilić Jasmina	Riosa Oliver	Glazbenici:
Janjić Marija	Rojnić Magda	Klavir:
Jurković Nataša	Rojnić Predrag	Tea Silađi
Juvan Violeta	Ruba Vera	Sandro Vešligaj
Kalagac Sandra	Savretić Srećko	Violina:
Kaučić Bojan	Sindik Tonči	Silvano Kalagac
Kavčić Janez	Skitarelić Dajana	Srećko Savretić
Kirim Silvia	Sliško Štefanija	Gitara, mandolina:
Klunić Anka	Stajčić Ljiljana	Alen Bellulo

Z razstavo v Labinu so se začeli Dnevi slovenske kulture v Istri

Dnevi kulture v Pulju, ki jih je do sedaj organiziralo Slovensko kulturno društvo Istra iz Pulja sedem let zaporedoma, so letos prerasli svoje okvire in se prelevili v Dneve slovenske kulture v Istri. Pri njihovi organizaciji sodelujejo vsa slovenska društva, ki delujejo v tej regiji, kar je eden od dosežkov ožjega sodelovanja šestih društev, zbranih v lani ustanovljeni Koordinaciji slovenskih društev v Istri.

Skupni plakat, ki ga je tiskalo društvo Istra nazorno prikazuje, kje in kaj se dogaja v tednu med 20. in 26. oktobrom.

Med pisanjem tega prispevka so trije dogodki že minili.

Labin

V ponedeljek, 20. oktobra, je bila v labinski Mestni galeriji odprta razstava Martina Bizjaka, ki prikazuje presek ustvarjanja tega renomiranega akademskega slikarja in kulturnega delavca. V Pulj se je priselil leta 1957 takoj po končani slikarski akademiji v Ljubljani. Tu je celotno delovno dobo deloval na področju kulture. Svojo slikarsko volacijo je v tem obdobju potisnil v drugi plan. Najprej je deloval kot likovni pedagog, nato postal referent za kulturo v Občini Pulj, zatem je bil zadolžen za kulturno-estetsko

izobraževanje na Delovni univerzi. Bil je dolgoletni direktor filmskega festivala jugoslovskega igranega filma v Pulju in zagotovo najuspešnejši. V njegovem času so festival obiskovali renomirani gostje, med njimi Sophia Loren, zakonski par Richard Burton in Liz Taylor. Delovno dobo pa je zaključil v Nacionalnem parku otočja Brioni. Je ustanovitelj Društva likovnih umetnikov Pulja, filmskega kluba Jelen in Medklubskega in avtorskega festivala amaterskega filma (MAFAF). Po upokojitvi je njegova potreba po likovnem izražanju kar privrela na dan in od tedaj neumorno in veliko slika. O otvoritvi razstave poroča regionalni dnevnik Glas Istre, ki ji je posvetil celo stran in bralce obenem obvestil o naslednjih dogodkih na Dnevih slovenske kulture v Istri..

Buzet

V Buzetu se je v organizaciji tamkajšnjega društva Lipa že naslednjega dne odvijala kulturna prireditev Srečku Kosovelu v spomin ob 110. obletnici rojstva tega kraškega pesnika. Program je bil pester in glasbeno obarvan. Nastopila sta mešani pevski zbor Encijan in ženska pevska skupina Ajda iz istoimenskega Slovenskega kulturnega društva, vsak s po tremi skladbami iz svojega repertoarja. Encijan je ob spremljavi dveh glasbenikov – pianista Sandra Vešligaja in violinista Srečka Savretiča – zapel znano slovensko popevko Dan ljubezni, pogosto izvajano hrvaško Ružo crvena in Avsenikovo Na Golici, ki jo zbor izvaja z oponašanjem inštrumentov. 'Ajdovke' pa so se predstavile s tremi ljudskimi skladbami in pesmijo presenečenja – Za prijatelje.

Na otvoritvi razstave Martina Bizjaka v Labinu

Pohvaliti velja njihov trud, da ohranjajo izvorne slovenske ljudske pesmi, ki jih s svojimi nastopi na lokalnih prireditvah predstavljajo tukaj živečim Slovencem in sokrajanom. To je eden pomembnih prispevkov društva Ajda za kulturo tega kraja, ki se sicer uspešno uveljavlja kot zelo aktiven kulturniški akter, kar so zaznale tudi lokalne oblasti in podprle njegovo delovanje ne le finančno, ampak tudi s prisotnostjo na prireditvah.

Tudi buzetsko društvo Lipa si je s svojim delovanjem pridobilo naklonjenost lokalnih oblasti. Tako je prireditev, ki se je odvijala 21. oktobra v hotelu Fontana, obiskal tudi mestni župan. S svojo prisotnostjo sta tukajšnje Slovence in izvajalce programa razveselila konzul Veleposlaništva Republike Slovenije Vik-

tor Mlakar in prva sekretarka na veleposlaništvu Kristina Kliner.

Da delovanje slovenskih društev spremljajo po vsej Istrski županiji potrjuje tudi obisk Giuseppine Rajko, namestnice istrskega župana, ki je zadolžena za resor sodelovanja z manjšinami.

Pulj

Kulturniška dogajanja v Pulju so se začela v sredo, 22. oktobra, z obiskom petih pesnikov in pisateljev mlajše in srednje generacije, zbranih v založbi Litera iz Maribora, ki slovi po tem, da izdaja zelo kvalitetna prozna in pesniška dela. Z branjem odlomkov iz svojih knjig so se predstavili Andrej Predin, Orlando Uršič, ki je tudi urednik pri omenjeni

založbi, predstavnica pisateljic Eva Kovač, najmlajši med pisatelji Tomo Podstenšek in Robert Simonišek, ki je zaslužen tudi za to, da smo lahko takšen literarni večer organizirali. Srečanje je bilo organizirano v sodelovanju z Mestno knjižnico in čitalnico Pulj in seveda z njeno ravnateljico, gospo Nelo Načinović, ki se vedno odzove našim povabilom k sodelovanju.

Ob poslušanju odlomkov iz knjig je čas hitro potekel. Na koncu smo druženje nadaljevali s sproščenim pogovorom. Odzivi članov društva in drugih obiskovalcev, ki sicer ne govorijo slovensko, so zelo dobri. Pohvala prireditve literarnega večera je hkrati dobra povratna informacija, zato bomo takšna ali podobna srečanja organizirali tudi v prihodnje.

V četrtek, 23. oktobra je bilo v puljski galeriji Cvajner odprtje razstave velikana slovenske grafike Karla Zelenka. V čast njegovi 90-letnici, ki jo bo praznoval v nasljenem letu, naše društvo v sodelovanju z Muzejem istrske sodobne umetnosti pripravlja veliko pregledno razstavo njegovih del.

Umag

V organizaciji društva Ajda so v Umagu predvajali dokumentarni film Aleksandrinke režiserja Metoda Pevca, ki je temu dogodku tudi prisostvoval. Ime aleksandrinke se je oprijelo žensk, ki so med dvema vojnama 'služile kruh' v Aleksandriji v Egiptu. Njihove zgodbe so pretresljive, saj so kot uboge matere in žene iz goriškega okraja zaradi revščine in nikakršnih možnosti zaslužka v domačem kraju zapuščale svoje majhne otroke doma, da bi pri bogatih družinah bile dojilje njihovim otrokom.

O tem pojavu se je doslej širše le malo vedelo, saj so ljudje neradi govorili o njem. Družine, iz katerih so aleksandrinke izhajale, so se sramovale, ker so jih v domačem okolju zaradi dobrega zaslužka pogosto imeli za 'lahke' ženske. Dejansko je bilo res nasprotno: pri svojih delodajalcih so bile prav Slovenke zelo čislane kot poštene in delavne ter zelo privržene svojim gojencem. Znana je zanimivost, da so svoje varovance učile tudi slovenskih otroških pesmic. To potrjuje tudi film z dokumentom, da je nekdanji sekretar Združenih narodov Butros Butros Gali imel slovensko pestunjo, ki se dobesedno spominja slovenske pesmice.

Pulj

Sklepno dogajanje Dnevov slovenske kulture se je znova preselilo v Pulj. Tu je bil s sodelovanjem lokalnega kina Valli v soboto, 26. oktobra prikazan nagrajevani slovenski film Razredni sovražnik. Publika je film toplo sprejela, saj očitno mojstrsko obravnava odnose med najstniki in odraslimi, dijaki in šolo kot inštitucijo ter končno med dijaki in njihovimi profesorji, z eno besedo problematika, ki je prisotna tudi drugje ne samo v Sloveniji.

Prisotne je nagovoril predstavnik Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu gospod Rudi Merljak, ki je čestital vsem istrskim slovenskim društvom za uspešno izvedene Dneve slovenske kulture z željo, naj projekt v takšni obliki živi še naprej. Urad bo Dneve slovenske kulture po svojih zmožnostih nadalje tudi gmotno podpiral.

Likovni program Dnevov slovenske kulture v Istri

Likovni del programa letošnjih Dnevov slovenske kulture v Istri je posebej omembe vreden, saj smo uresničili sodelovanje z dvema izjemnima mojstroma in razstavili dela njunih dolgoletnih opusov. Gre za razstavi slik Martina Bizjaka in grafik Karla Zelenka.

Martin Bizjak je domači publiki dobro znan kot umetnik in pomemben kulturni delavec. Poklicno je dolgo let sooblikoval kulturni razvoj mesta Pulj in Istre, na koncu pa se vrnil k slikarstvu. Zdaj v okviru

Dnevov slovenske kulture razstavlja v labinski Mestni galeriji. Drugi avtor je Karel Zelenko, ki je zagotovo eden največjih sodobnih slovenskih grafikov in tudi širše. Trenutno razstavlja v Pulju v Galeriji Cvajner. Oba avtorja poleg njunega likovnega ustvarjanja povezuje tudi aktivno udejstvovanje in pionirsko prispevanje na različnih kulturnih področjih. Martin Bizjak je kot dolgoletni ravnatelj Festivala jugoslovanskega igranega filma (FJIF) ter ustanovitelj Medklubskega festivala amaterskega filma (MAFAF) in Hrvaškega društva likovnih umetnikov (HDLU) Istre zagotovo utrl popolnoma nove poti tej kulturni panogi. Karel Zelenko pa je oral ledino na ravni družbe in v njenih različnih sferah utemeljil marsikatero dejavnost in uveljavil pravice za delavce v kulturi. Po njegovi zaslugi

Na otvoritvi razstave Roka zelenka v puljski Galeriji Cvajner

imamo npr. status svobodnega umetnika, ki ga je izbojeval že v davnih 60-ih letih, ali pa zasnoval umetniške kolonije in mesto umetnikov v Grožnjanu, ki je danes simbol svobodnega ustvarjanja in usmerjanja mladih k enakim težnjam.

Razstavo Martina Bizjaka smo postavili skupno z Mestno galerijo v Labinu, ki je tudi njena gostiteljica. Z njenim odprtjem so se začeli letošnji Dnevi slovenske kulture v Istri. V prostranem in prijetnem galerijskem prostoru labinske Mestne galerije je bilo na ogled čez 40 slik Martina Bizjaka v različnih tehnikah in različnih formatih. V glavnem gre za dela, ki jih je ustvaril v preteklem desetletju, in še za kakšno starejšo izjemo. Velika akrilna platna od abstrakcije do figuralike z večinoma znanimi Bizjakovimi motivi so

našla dostojno prezentacijo v največjem, osrednjem delu galerije v drugem nadstropju in ob samem vhodu. Manjše slike na papirju, z naslovom Glave, ki so nastale v preteklem letu, so bile razstavljene čisto zgoraj v tako imenovanem intimnem galerijskem ‚podstrešju‘. Dobro obiskana

otvoritev v mističnem ozračju starega Labina se je zaključila s prijetnim večernim druženjem in je bila krona tvornega sodelovanja z avtorjem. Slovensko kulturno društvo iz Labina je pripravilo bogato pogostitev, zato smo se stežka ločili od dobre družbe, odlične vinske kapljice in sproščenega klepeta. Daljšemu druženju se res nismo hoteli odpovedati, a nas je v slovo prisilila organizirana skupinska vrnitev v Pulj.

Razstavo grafik Karla Zelenka smo realizirali v sodelovanju z Galerijo Cvajner v Pulju. Tukajšnja otvoritev je potekala v izjemnem galerijskem prostoru na Forumu in se zaključila s prijazno pogostitvijo, ki so jo pripravili domačini in SKD Istra. Kljub nemogočim vremenskim razmeram in celodnevni naličnici je uspela privabiti obiskovalce in kar nekaj eminentnih gostov. Avtor se ni utegnil udeležiti otvoritve, kar je glede na njegova spoštovanja vredna leta popolnoma razumljivo, smo pa imeli čast gostiti njegovo družino, sina Roka s soprogo Leonido, ki sta oba slikarja in dobro znana domači publiki. V Galeriji Cvajner je na ogled kar 26 grafik Karla Zelenka, ki so nastajale v 50-letnem obdobju od 60-ih let do danes. Namreč, na veliko veselje svojih oboževalcev mojster v pričakovanju 90. rojstnega dne še vedno ustvarja v polnem zagonu. Zato se nadejamo in želimo takšnih sodelovanj tudi v prihodnje.

Razstave so priložnosti za vpogled v bogato ustvarjanje umetnikov in osebno doživetje umetnin. Ne nazadnje se iz takšnih izkušenj vedno največ naučimo – spoznamo modrosti ustvarjanja in si bogatimo življenje.

Filmsko doživetje aleksandrink

Režiser Metod Pevce

V programu Dnevo slovenske kulture v Istri smo si v Umagu, v petek 24. oktobra 2014. ogledali dokumentarni film Aleksandrinke z gostom, režiserjem Metod Pevcem.

Pred projekcijo je tajnica SKD Ajda Irena Blažič povedala nekaj pojasnil o nastanku in pomenu tega filma. Najprej se je posvetila naslovnemu poimenovanju aleksandrinke. To so bile primorske ženske, večinoma iz siromašnih vasic Vipavske doline, ki so konec 19. in v prvi polovici 20. stoletja zapuščale svoje domove in družine, da bi služile pri premožnih delodajalcih v Aleksandriji in Kairu. Delale so kot varuške, kuharice, spremljevalke in celo dojlje. Na Primorskem se o njih dolgo ni govorilo, tako rekoč skoraj nihče. Njihovo usodo sta prva podrobneje obravnavala Dorica Makuc, novinarka, publicistka in raziskovalka aleksandrink, in pisatelj Marjan Tomšič, ki je o njih spisal knjigo.

Dokumentarni film je z raziskavami nastajal tri leta. Posneli so več kot 40 ur

dokumentarnega gradiva s pričevanji aleksandrink, njihovih varovancev in potomcev. Pričevanja so zbirali v Sloveniji, Italiji, Egiptu, Veliki Britaniji in ZDA. Za potrebe filma so odkupili pravice za uporabo starih arhivskih filmov o Egiptu in uporabili tudi odlomke iz filma *Žerjavi letijo* na jug avtorice Dorice Makuc.

Po projekciji se je z režiserjem Metodom Pevcem pogovarjala Danica Bojković.

Povedal je, da ga je prav knjiga Dorice Makuc pritegnila k tej tematiki. Sprva je sicer odklonil, da bi posnel film o aleksandrinhah; ko pa so mu rekli, da ga bo pač nekdo drug, saj so že imeli zagotovljena finančna sredstva, je izziv sprejel. Takoj je začel potovati v raziskovalne namene. Aleksandrinke so v bistvu družbenosocialni fenomen, saj sta v tedanjih težkih razmerah moški in ženska zamenjala tradicionalni vlogi, ker je mati

imela poslovno priložnost zagotoviti denar za preživetje, oče pa je prevzel skrb za dom in vzgojo otrok. Matere so svojo vlogo opravile, očetje so zatajili, otroci pa so se odtujili in zasovražili mater.

Na vprašanje, kako mu je uspelo tri stoletne Aleksandrinke, njihove otroke in gojence, ki so tudi okrog 80 let, prepričati, da so spregovorili za javnost o tako bolečih, intimnih zadevah, je Metod Pevce pojasnil, da je najprej moral pridobiti njihovo zaupanje. Sprva so se počasi odpirali, na koncu pa se je zdelo, da si prav želijo govoriti o tej temi.

Dramatično okoljsko in socialno nasprotje, ki je 'kulisa' celotnega filma; vzdušje bogate in kozmopolitske Aleksandrije nasproti revnim vipavskim vasicam; muko mater, ki so zapustile svoje novorojenčke in s svojim mlekom hranile tuje otroke, je še bolj poudarila glazba, ki nekako

Aleksandrinke

zaokružuje ta preplet sreče in nesreče. Prispeval jo je skladatelj Aldo Kumar, najrajenc Prešernovega sklada. Čustvena nasprotnost se čedalje bolj stopnjuje proti koncu filma: varovanci imajo v spominu materinsko pozorne in požrtvovalne ženske s posebno slovansko toplino, zapuščeni otroci pa se spominjajo hrepenenja po materi in odtujenosti.

Zelo lepa in pretresljiva filmska pripoved o hrepenenju, materinstvu in odtujenosti, ki nikogar v dvorani ni pustila ravnodušnega. Tokrat je 90 minut gibljivih slik bliskovito minilo, ne pa tudi njihova sporočilnost, ki se nam je vtisnila v spomin.

Režiser je za ta dokumentarni film prejel veliko nagrad. Naj omenimo le nekatere: Vesno za najboljši dokumentarni film na festivalu slovenskega filma v Portorožu leta 2011, istega leta še nagrado za najboljši dokumentarni film na 23. tržaškem filmskem festivalu in Gongovo nagrado za posebne dosežke. Film je bil uvrščen tudi v program Mednarodne konference INPUT v Sydneyu maja 2012 kot eden izmed 60 najboljših svetovnih dokumentarcev.

Vseslovensko srečanje v Crikvenici

V Crikvenici je 4. oktobra 2014 potekalo srečanje slovenskih društev na Hrvaškem. Prisotni so bili predstavniki vseh: od Pule, Poreča, Umaga, Labina,

Buzeta, Reke, Karlovca, Splita, Zadra, Šibenika, Dubrovnika, Varaždina, Zagreba do Osijeka. Udeležilo se ga je okoli 400 članov. Prisotne je najprej pozdravil predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc, potem sta jih nagovorila še minister slovenske Vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc ter tajnik tega ministrstva Rudi Merljak.

Pozdravnim nagovorom je sledilo skupno fotografiranje pred vhodom v hotel. Nato se je začelo druženje ob kosilu in glasbi ansambla Florijani iz Sevnice. Kot vedno na takšnih srečanjih je bilo tudi letošnje prijetno in sproščeno. Pred začetkom Vseslovenskega srečanja na Hrvaškem smo imeli prostočasno urico za razgled Crikvenice s turističnim vodnikom. Seznanili smo se o zgodovini tega starega mesta in njegovem razvoju v pomembno turistično destinacijo na Hrvaškem.

Hvalevredna dejavnost članic delavnice Zdravo življenje

Že nekaj let članice delavnice Zdravo življenje na pobudo njihove voditeljice Alojzije Šehovič redno, vsaj štirikrat letno, obiskujejo naše rojake, gojence doma upokojenecv Alfredo Štiglič. Med obiskom vsi skupaj prepevajo slovenske ljudske pesmi, kramljajo in se družijo. Teh obiskov se naši sonarodnjaki zelo

veselijo, saj so med njimi tudi taki, ki jih sicer nihče ne obiskuje več. Uprava doma je to prepoznala kot vredno volintersko dejavnost, zato je letos tej skupini naših članic dodelila pisno priznanje. Čestitamo!

Encijanov nastop v Domu A. Štiglic

Zbor Encijan je že nekajkrat v Domu upokojencev priredil božični koncert. Idejo naše dirigentke Paole Stermotić, s katero razveselimo starejše člane naše družbe in se jim vsaj malce oddolžimo za vse, kar so v svojem življenju dali skupnosti, so člani zbora radi sprejeli. Pevcem pomeni veliko nagrado, ko s svojim petjem med poslušalci vzbudijo dobro razpoloženje in sodelovanje ob znani melodiji. Tudi kakšno spolzelo solzo je mogoče videti med poslušanjem pesmi, ki marsikoga spomni na minule čase, ljubljeno osebo... Vodstvo našega društva se zahvaljuje vsem, ki nesebično namenijo svoj čas za ta plemeniti namen.

Predsednica društva
Klaudija Velimirović

“Encijan” na pjevačkom maratonu kroz tri države

Mješoviti pjevački zbor “Encijan” koji djeluje pri SKD “Istra” iz Pule, a slijedeće će godine slaviti svoju desetu obljetnicu, održao je šest koncerata u tri države: Sloveniji, Hrvatskoj i BiH, prešavši više od 2300 km.

Start je bio 6. rujna u Černelavcima, pored Murske Sobote na Susretu slovenskih kulturnih društava iz Evrope i svijeta u prepunoj sali Doma kulture. U sklopu EU projekta manifestacija je održana pod nazivom “Pozdrav jeseni”. U tom izvanrednom ozračju zborashi Encijana su, vođeni sigurnom rukom neumorne i temperamentne dirigentice Paole Stermotić, oduševili mnogobrojnu publiku. Tim povodom su i članice Kreativne radionice SKD “Istra” iz Pule postavile izložbu svojih radova koja je pobudila veliki interes posjetitelja.

Nastavilo se 19. rujna nastupom Encijanaca u Galeriji društva u povodu otvaranja izložbe umjetničkih fotografija produhovljenog, vrhunskog majstora fotografije i svjetskog lutalice Jože Mariniča iz Maribora pod nazivom “Portreti prirode”.

Slijedio je nastup zbora 25. rujna u pitoresknom i prelijepom gradiću umjetnika Grožnjanu u povodu otvorenja izložbe slikara Jadrana Sinkoviča iz Pirana u galeriji “Z” čiji su vlasnici, obitelj Zelenko, jedni od osnivača kolonije umjetnika u

Grožnjanu. Mnogobrojne goste i posjetitelje iz Hrvatske i Slovenije pozdravio je i načelnik općine Grožnjan Claudio Stocovaz.

Tour je nastavljen u Kopru na koncertu Izabranih zborova. Pored Encijana, sudjelovali su i pjevači iz Kopra, Strmice, Goriške i Italije. Kao i uvijek, publika je s oduševljenjem prihvatila nastup Puljana čija je osnovna odlika moderan scenski pristup i pjevanje nabijeno emocijama koje uvijek ponese i izazove pokoju suzu prisutne publike.

18. i 19. listopada uslijedio je vrlo zahtjevan nastup Encijana u Banja Luci na koncertu zborova Slovenskih kulturnih društava, a koje je organizirao Savez

slovenačkih društava Evrope i SAD-a, SKD "Triglav" iz Banja Luke i Kulturni centar Banski dvor. Osim Encijana, uspješnosti manifestacije su doprinijeli i zborovi slovenskih kulturnih društava iz Novog Sada, Sarajeva, Tuzle i Banja Luke. Mjesto nastupa bila je Koncertna dvorana Banskog dvora, veličanstvenog zdanja u neoklasicističkom stilu s početka prošlog stoljeća, nekadašnja rezidencija Bana Vrbaske banovine.

Pjevači u svom nastupu nisu bili opterećeni dnevnom politikom, već je osnovni cilj bilo druženje, pjevanje i sklapanje novih poznanstava i prijateljstva... jer... tko pjeva, zlo ne misli.

Nastup Encijana bio je prožet posebnim nabojem ispunjen pozitivnim vibracijama i porukama koje su imale snažan emotivni utjecaj na sve prisutne izmamivši gromoglasno oduševljenje, ali i pokoju suzu, posebno sa Ružom crvenom koju su pjevali svi u dvorani. Bila je to nezaboravna večer koja će ostati duboko u sjećanju. Veliki obol uspješnosti Encijana su dali i izvanredni glazbenici Sandro Vešligaj na klaviru, Alen Belullo na gitari i mandolini, Srećko Savretić na violini, te solisti Marino Grabrović, Branko Velimirović, Dino Rakić i Jasmina Ilič Draković.

Osim predstavnika slovenskog konzulata, gradskih otaca i drugih predstavnika kulture, ovoj značajnoj manifestaciji prisustvovala je i tajnica slovenske Matice iseljenika Vesna Vukšinić-Zmajić. Sljedeći dan je slijedio posjet Banja Luci, prelijepom gradu na rijeci Vrbas, u kojem vlada harmonija stare i moderne arhitekture, gradu ljubaznih ljudi, gradu u kojem se osjećaš dobro, gradu kojeg ne zaboravljaš.

Encijan u Novom Mestu

Završnica pjevačkog maratona Encijanaca bila je u Buzetu, 21. listopada na tradicionalnoj manifestaciji “Dani slovenske kulture” u organizaciji Koordinacije slovenskih kulturnih društava Istarske županije koju čine Slovenska kulturna društva iz Pule, Poreča, Labina, Umaga, Buzeta i Lovrana.

Ove je godine manifestacija bila posvećena 110. obljetnici rođenja slovenskog pjesnika Srečka Kosovela. Osim Encijana nastupila je i vokalna skupina Ajda iz Umaga, glumac iz Sežane Rafael Vončina muzikolog iz Kopra Emil Zonta te vokalno-instrumentalni kvartet Lipa iz Buzeta.

Susretu su prisustvovali i ministarsavjetnik slovenskog veleposlanstva u Hrvatskoj Viktor Mlakar, prva savjetnica veleposlanika Kristina Klinar, zamjenica istarskog župana Giuseppina rajko te gradonačelnik Buzeta Siniša Žulić.

Nakon kratkog odmora, Encijancima slijede intenzivne pripreme za božićne koncerte u Puli i Novom Mestu.

Bruno Stermotić

From Černelavci with love

Evo nas. Povijest se ponavlja. Za koga? Za naš zbor Encijan iz Slovenskog kulturnog društva Istra iz Pule. Ponovno se ide, po tko zna koji put, ali uvijek novo i uvijek uzbudljivo. Kuda se ide? Znamo već od ponovnog sastanka nakon ljetnih praznika da su 6. i 7. rujna rezervirani za odlazak u Mursku Sobotu na samom sjeveru Slovenije. Put nije

Mlin na Muri

kratak, ali našem zboru to ne smeta. Ide se koliko treba i gdje treba, a mi smo uzbuđeni i spremni za nove nastupe i nove doživljaje. Probe su odrađene, oprema za nastup dogovorena, a isto tako i tko će s kime biti u sobi. Tu ne smije biti pogrešaka, propusta ili iznenađenja.

I eto nas rano ujutro, dug je put. Tu je autobus, a svi već po navici znamo gdje tko sjedi, smještamo i prtljagu koje uvijek ima previše, zlu ne trebalo. Atmosfera u autobusu je uvijek odlična, a s nama ovoga puta idu i članice Kreativne radionice koje će izložiti svoje veoma lijepe radove. Nekoliko sati vožnje i stižemo na cilj baš u vrijeme ručka. Černelavci pored Murske Sobotne. Nakon toga proba da padnu posljednji dogovori pred nastup. Potom se smještamo u Učenički dom u Murskoj Soboti, a moram pripomenuti kako su Učenički domovi u Sloveniji gotovo kao hoteli i ništa ne nedostaje.

Nastup je u Černelavcima u 18 sati, a mi smo publiku počastili sa šest pjesama. Nastup završava Ružom crvenom koja

se publici jako sviđa, a mnogi puste i pokoju suzu, vjerojatno se prisjećajući neke nesretne bivše ljubavi. Poslije nastupa se prepuštamo druženju, jelu, glazbi i plesu sve dok nas je volja i dok imamo snage.

Drugi dan nakon doručka je rezerviran za razgledavanje Murske Sobote i obilaska nekoliko mjesta u okolici. Premda je bio kišni period mi smo imali sreće pa nas je kiša izbjegavala. Obišli smo Otok Ljubezni gdje nas je dojmio mlin na splavi na rijeci Muri koja je tih dana zbog obilja oborina bila divlja i prilično negotoljubiva. Vidjeli smo i kako se od gline izrađuje različito posuđe, a razgledali smo i crkvu koju je projektirao poznati slovenski arhitekt Jože Plečnik. Nakon ručka i degustacije vina, puni dojmova i prilično umorni, krenuli smo prema Puli. Ipak je trebalo preći četrinstotinjak kilometara. Osim toga, imamo mi već i nove planove za nova putovanja i nastupe za koje se moramo pripremiti.

Malči Tatković

Božićni koncert zboru Encijan v Novem Mestu

Naše društvo ima že već let stike z Društvom za razvijanje prostovoljnega dela iz Novega mesta, ali bolj natančno z njegovo agilno članico Branko Bukovec, ki je tudi zaslužna, da smo z njim začeli sodelovati. Naj omenimo, da se po njeni zaslugi v Novem mestu in okolici razvijajo amaterska manjšinjska društva, saj jih

s sredstvi, ki jih pridobi tudi iz evropskih skladov materialno podpira in jim pomaga pri njihovem delovanju. Enkrat letno za vse okoliške manjšine organizira revijo, in to na zelo visoki ravni. Sploh je oseba vredna velikega spoštovanja in občudovanja za delo, ki ga tako vztrajno in z vso vnemo opravlja.

V čast si štejem, da smo prejeli vabilo, naj decembra lani naša glasbena sekcija priredi božični koncert v Novem mestu. Na ta dogodek smo se zborasi z ne malo treme pripravljali zavedajoč se, da ima v Sloveniji skoraj vsaka vas svoj zbor in da iz kvantitete izhaja kvaliteta zborovskega petja na visoki ravni.

Vedeli smo, da bo koncert v eni od novomeških cerkvâ, vendar nas je hram sv. Nikolaja presenetil z razkošno notranjostjo in nadvse izredno dobro akustiko. Uvodoma je koncert odprla lokalna ženska skupina z izredno profesionalno izvedbo zahtevnih sklad. Zaznavno je bilo, da so vmes 'šolani' glasovi in nekaj takih z naravno angelskimi glasovi. »Kaj pa zdaj?« sem se zamislila. Ali bomo sploh zmogli kaj zapeti, potem ko je publika slišala njih? Kar bo, pa bo. Naša dirigentka Paola je začutila, kaj se dogaja v naših dušah in nas pomirjala, da je to pač posebno petje, mi pa imamo drugačen stil in bomo lahko zveneli dobro, če bomo le spravili iz sebe, kar smo se naučili. In res smo že po prvih taktih prve pesmi zadoneli v svojem slogu, v oporo nam je bila tudi že omenjena čudovita akustika. Led je prebila vokalna skupina Ad hoc z ljudsko Ura je polnoči. Ko smo videli, da smo pri poslušalcih vzbudili odobravanje in celo občudovanje za naš raznovrstni program,

smo se povsem sprostiti. Vrstile so se skladbe v izvedbi zbora: dve ljudski Pa se sliš in Ura je polnoči, ameriška sakralna I Need Thee Everyy Hour, zatem Aleluja neznanega avtorja in čudovita Ave Marija srednjeveškega skladatelja Giulia Caccinija. Po našem prvem delu je na oder stopila solistka Jasmina Ilić in zelo doživeto zapela sodobno Med iskrenimi ljudmi skladatelja Mojmira Sepeta. In seveda pobrala velik aplavz. Program je nadaljevala pevska skupina Encijan z dvema skladbama, z znano staro ameriško popevko Amazing Grace s solistom Brankom Velimirovičem ter s skladbo Aleluja avtorjev Glavnika in Mustajbašića. Nato se je na oder spet vrnil zbor in program zaključil s tremi pesmimi: s sodobno Dan ljubezni avtorjev Velkavrh in Hruševarja s solisti Jasmino Ilić,

Brankom Velimirovičem in Marinom Grabrovičem, z dobro znano tradicionalno božično Jingle Bells (na glavah pevcev so se naenkrat znašle rdeče božične kapice) in s priljubljeno božično Stille Nacht, zapeto v slovenščini, italijanščini, hrvaščini in nemščini.

Celoten program so z nami izvajali naši stalni spremljevalni glasbeniki: Sandro Vešligaj na klavirju, Alen Bellulo na kitari in mandolini ter Srečko Savretić na violini. Vse je vodila naša enkratna in navdihujoča Paola, duša vsega, kar se na sceni dogaja. Za nič na svetu je ne damo!

Publika je s toplim in dolgotrajnim aplavzom pokazala, da nam je s pesmijo uspelo osvojiti njihove duše. Večje nagrade si nismo mogli želeli.

Tudi 'after party', kot zdaj moderno rečemo 'druženju po', je bilo veselo in

Encijan v Novom Mestu

prijetno. Izmenjali smo si darila, se zahvalili gostiteljici gospe Branki in njenemu Društvu. Za nameček pa smo skupaj z domačimi pevkami prepevali in se prijazno družili. Taka doživetja so pravo poplačilo za prosti čas, ki ga zborashi porabijo na rednih vajah za pripravo programa, s katerim potem nastopajo in zastopajo čast društva, pod čigar okriljem zbor deluje.

Klaudija Velimirović

Tri božićna dragulja Encijana

Pjevači Encijana su na najbolji način zaključili svoj prošlogodišnji rad, ispunjen brojnim uspješnim i lijepim koncertima diljem Hrvatske, Slovenije i BiH. Održavši tri koncertna dragulja u predbožićno vrijeme, 13. prosinca prošle godine održan je Božićni koncert u prelijepom i nama dragom gradu prijatelju - Novom Mestu u Sloveniji. U prepunoj Stolnoj crkvi Sv. Nikolaja Encijanci su, nakon kratkog nastupa tamošnje iznimno kvalitetne vokalne skupine Mezzo, održali cjelovečernji koncert. Repertoar bogat različitim glazbenim izričajima i stilovima ispunio je slušatelje lijepim prigodnim božićnim skladbama. Bila je to svojevrсна glazbena božićna čarolija prožeta dubokim emocijama kako izvođača tako i publike, koja je to potvrdila i komentarima poput: "Bila je to hrana za dušu...", "Lepo in čarobno petje...", "Duboko dirljivo", "Čudoviti ste". U petak, 19. prosinca je u organizaciji pjevačkog zbora KUD-a Matka Brajše Rašana održan zajednički predbožićni

koncert u dupkom punoj crkvi Sv. Antuna u Puli. Već i sam ambijent čini emotivna čuda, pogotovo ako tomu pridodamo pravu ljepotu i radost darivanja lijepe glazbe. Valja istaknuti da su se Brajšanci predstavili pod dirigentskom palicom simpatične Irene Vladisavljević, dok je Encijance vodila, zna se, temperamentna i iskusna Paola Stermotić. Na samom kraju prošle godine, 29. prosinca, Encijan je svoje umijeće pjevanja i muziciranja poklonio na dobrotvornom koncertu šticeenicima Doma za starije i nemoćne „Alfredo Štiglić“ u Puli. Bilo je dirljivo gledati i uživati u krasnom glazbenom i posebno ljudskom susretu. Emocije su bile tako snažne da su se mogle dodirnuti svim čulima. U svoj su program Encijanci uključili i publiku podijelivši im tekst poznate pjesme "Oj ti dušo duše moje" i zajednički ostvarili ve1iki pjevački ansambl Bilo je tu i suza, i meditacije, ali i mnogo radosti i sreće. Kako i ne bi kad je to bilo obostrano darivanje pažnje, ljubavi i zahvalnosti. Sto ostaje duboko ugrađeno u nama kao velika humana vrijednost i što nam pomaže da bolji i jači nastavimo odrađivati svoj život. Veliko hvala svakom pojedinačnom pjevaču Encijana, solistima Jasmini, Branku, Dinu i Marinu kao i vrsnim glazbenicima: gitaristu i mandolinistu - Alenu Belullu, violinistu – Srećku Savretiću i klaviristu - Sandru Vešligaju...a kako ne spomenuti dušu Encijana – umjetničku voditeljicu i dirigenticu Paolu Stermotić. Baš je lijepo biti kapljica Encijana i Slovenskog kulturnog društva Istra koji zajedničkim djelovanjem postaju veliki val.

Bruno Stermotić

Slovenski vizionar Jože Plečnik

Najpomembnejši slovenski arhitekt Jože Plečnik se je rodil 23. januarja 1872 v Gradišču v jedru Ljubljane kot eden štirih otrok (trije sinovi in ena hči) v družini mizarja Andreja, ki je bil po rodu iz Hotedrščice. Mati Helena je bila iz družine Molka. Po prvem neuspešnem letniku na nižji gimnaziji je šolanje začasno opustil. Oče ga je vzel k sebi v mizarško delavnico. Pozneje je marljivi risar z deželno štipendijo nadaljeval šolanje na Državni obrtni šoli v Gradcu. Izučil se je za umetnostnega mizarja in načrtovalca pohištva. Nad arhitekturo se je navdušil, ko je na razstavi videl načrte slavnega arhitekta Otta Wagnerja za berlinsko katedralo. Študiral je v Gradcu, kjer je bil učenec Leopolda Theyerja, in na Dunaju, kjer je bil po uvajalnem obdobju študent Otta Wagnerja. Kot nagrado za izvrstno izdelano diplomsko delo o nizozemskem letovišču Scheveningen je prejel Rimsko štipendijo, ki mu je omogočila nekajmesečno študijsko potovanje po

Italiji in krajši obisk v Franciji. Leta 1901 je odprl samostojen arhitekturni atelje na Dunaju. Neuspešno je kandidiral za Wagnerjevega naslednika na Dunaju, verjetno zaradi svojih povezav z Meštrovičem in drugimi Slovani. Od leta 1911 je bil profesor na Umetniško-obrtni šoli v Pragi, kjer je tudi živel. Od 1921 pa je predaval na Tehniški fakulteti v Ljubljani. Preselil se je v Ljubljano, v Trnovo, kjer je zase in sorodnike uredil hišo za cerkvijo. Med obema vojnama je spremenil podobo Ljubljane s svojimi arhitekturami in ureditvami. Leta 1938 je postal član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Izvoljen je bil za častnega meščana mesta Ljubljana, prejel je odlikovanje Zasluge za narod, Prešernovo nagrado, promoviran pa je bil tudi za častnega doktorja Tehniške visoke šole v Ljubljani in na Dunaju. Umrl je 7. januarja 1957 na svojem domu v ljubljanskem Trnovem.

Plečnik je celovito in izvirno reševal urbanistične probleme ter načrtoval javne in zasebne stavbe na Dunaju (cerkev Sv. Duha, Zacherlova hiša, Vila Grassberger), na Češkem, zlasti v Pragi (Hradčani, Cerkev Srca Jezusovega), pri dvorcu Lany; v Ljubljani (Tromostovje, arkade osrednje mestne tržnice, zapornice na Ljubljani, stavba NUK, osrednje sprehajališče v Tivoliju, Čevljarški most, mestno pokopališče Žale, cestna prenova številnih ambientov) in drugod. Veliko je delal na ozemlju Jugoslavije. S preišljenimi posegi v urbano tkivo Ljubljane, z mostovi, uličnimi in parkovnimi potezami, je Plečnik provincialno habsburško mesto z baročnimi in secesijskimi poudarki spremenil v slovensko prestolnico. Kot njegova

najpomembnejša arhitektura v Sloveniji je ovrednotena Narodna in univerzitetna knjižnica. Pri delu je izhajal iz globokega poznavanja različnih evropskih pa tudi neevropskih kulturnih in stavbnih tradicij. Poleg zgradb je oblikoval tudi različne izdelke umetne obrti in opremo knjig. Rad je uporabljal raznovrstne materiale, kar se najbolj vidi v cerkvah v Bogojini in na Barju. Številni njegovi načrti so bili vizije, nekateri popolnoma nerealni (stavba slovenskega parlamenta itd.) in so ostali neuresničeni. Plečnikovo delo je pomembno tako na področju prostorskega načrtovanja in arhitekture, kot na pedagoškem področju.

Marsikatero njegovo delo je ostalo nedokončano. V Ljubljani so po načrtih A. Suhadolca in A. Bitenca uredili nekdanje Baragovo semenišče (Akademski kolegij, Festivalna dvorana). V Zagrebu so odsto-

pili od načrta za lurdsko cerkev (Lurdaska Majka Božja) blizu maksimira. Uresničena je bila samo kripta z mogočnimi stebri in značilnimi originalnimi Plečnikovimi lestenci. Za samo cerkev so sprejeli nekakšen kubističen načrt, ki se s Plečnikovim načrtom ne ujema ali pa mu celo nasprotuje. V Beogradu so frančiškani na tako imenovanem Crvenom krstu po Plečnikovih načrtih zgradili cerkev Svetega Antona Padovanskega. Posvečena je bila šele po zgraditvi zvonika leta 1962. Za osnovo je Plečnik vzel starokrščansko rotundo, kar naj bi projekt povezovalo s prvinskimi vrednotami krščanstva, ki je cvetelo že v rimskem Singidunumu. Kip sv. Antona je vliil znameniti kipar Ivan Meštrović.

Čeprav Plečnik nima zaslug za ustanovitev Oddelka za arhitekturo, ki je leta 1920 začel delovati na tehniški fakulteti,

Tržnica v Ljubljani

Cerkev v Pragi

velja za duhovnega očeta arhitekturne šole v Ljubljani. Na šolo je prišel leta 1921 s številnimi izkušnjami poučevanja iz Prage. Po njegovih načrtih so med 1920 in 1921 za študente zgradili skromno staro zgradbo Tehniške fakultete (Stara tehnika ob Aškerčevi cesti), kjer so se šolali prvi v Sloveniji vzgojeni arhitekti. Tudi klasicistično zgradbo ob Grabnu, kamor se je šola za arhitekturo preselila leta 1947, označuje vhodni baldahin, ki ga je načrtoval Plečnik. Predvsem pa je Plečnik arhitekturno šolo zaznamoval z načinom poučevanja arhitekture, pri katerem je uporabljal učne metode svojega dunajskega profesorja Otta Wagnerja. Šolo si je zamislil kot delavnice, kolektive profesorjev in študentov, ki skupaj izkušajo celoten proces načrtovalskega dela. Sistem delavnic - seminarjev se je v veliki meri ohranil vse do danes. Poučevanje, ki je temeljilo na arhitekturni

kompoziciji in večšem risanju, je arhitekturno šolo v Ljubljani določilo kot bolj umetniško in manj tehnično.

S specifičnim načinom študija in koreninami, ki preko Plečnika segajo do njegovega učitelja Wagnerja in naprej do Semperja, je danes Fakulteta za arhitekturo v Ljubljani prepoznavna kot ena pomembnih arhitekturnih šol v Srednji Evropi. Med številnimi generacijami njegovih diplomantov izstopa nadarjeni Edvard Ravnikar, ki je bil po vojni, ko je Plečnik zaradi starosti (73 let) in manj zaradi svojega katolicizma postal manj priljubljen, nastavljen za novega predstojnika fakultete in je samozavestno nadaljeval dopolnjevanje Plečnikove Ljubljane. Številni učenci pa so k svojemu ostarelemu učitelju po nasvete hodili na njegov dom v Trnovem. Nekateri so ostali v kalupih Plečnikovih oblik, drugi so se razvili v izvrstne zaščitnike kulturne dediščine.

Po Plečniku so poimenovali najvišja slovenska priznanja na področju arhitekture. Od leta 1973 naprej vsako leto Sklad Jožeta Plečnika objavi razpis za Plečnikovo nagrado in Plečnikove medalje. Podeli jih župan mesta Ljubljana ob koncu maja. V Ljubljani je šest Plečnikovih spomenikov (najstarejši v Križankah). Na nekdanjem bankovcu za 500 tolarjev sta upodobljena lik Jožeta Plečnika in pročelje Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Na veljavnem kovancu za 0,10 € pa je upodobljena njegova Katedrala svobode (Slovenski parlament), ki pa ni bila nikoli zgrajena.

Povečano zanimanje za Plečnika se je v svetu pojavilo v obdobju postodernizma v arhitekturi, ko je ponovno postala priljubljena raba historičnih arhitekturnih elementov. Ker je Plečnik rad uporabljal

klasične elemente in jih med seboj poljubno mešal, obenem pa je to počel v času, ko so bili klasični arhitekturni stili že davno preživeti, predstavlja v svetovni arhitekturi zanimivo posebnost.

Že v osemdesetih letih, v večji meri pa po vključitvi v EU in seriji razstav v Evropi (Pariz: 1986, Praga (Arhitektura za novo demokracijo): 1996) in izven nje so Plečnikove stavbe postale priljubljene turistične znamenitosti. V Ljubljani mestna občina poleti celo plačuje v Plečnika preoblečenega igralca, da se v turistični sezoni sprehaja po mestnih ulicah. Ljubljana ima številne Plečnikove spomenike (poprsja ali reliefi: Univerza, Križanke, Gimnazija, Trnovska cerkev, Fakulteta za arhitekturo, NUK; označen je prostor rojstne hiše).

NUK v Ljubljani

Zimska detoksikacija

Januar je idealen mesec, da našemu telesu namenimo posebno skrb in ga ne preobremenjujemo več, hkrati pa izgubimo kak kilogram. V nadaljevanju bomo našeli nekaj živil in pijač, ki imajo blagodejen učinek na naša prebavila.

Veseli december je mimo in naša življenja se počasi vračajo v rutino. Ker med prazniki večina med nami pozabi na pravila zdravega prehranjevanja, naša prebava še vedno čuti posledice božičnega in novoletnega prenajedanja. Preverite, katera živila in pijača imajo blagodejen učinek na naša prebavila.

Jogurt

Jogurt je bogat z bakterijami – probiotiki, ki so nepogrešljive za zdravo črevesno floro. Imajo pozitiven vpliv na delovanje prebavil, preprečujejo črevesne okužbe in krepijo naravno odpornost. Posežite po navadnem, manj mastnem jogurtu, saj ne želite telesa obremenjevati z dodatnim sladkorjem in nasičenimi maščobami.

Sirotkine beljakovine

Z uživanjem koristnih bakterij smo naredili 1. korak k boljši prebavi, sedaj pa moramo te bakterije tudi nahraniti. Hrano za probiotike imenujemo prebiotiki in sirotkine beljakovine so odlični prebiotik. Hkrati uravnavajo presnovo, dobrodejno vplivajo na prebavila in pospešujejo razstrupljanje, saj spodbujajo delovanje jeter, ledvic in žolčnika.

Polnozrnat žitarice

Polnozrnat žitarice so bogate z vlakninami, ki so ključnega pomena za zdravo in dobro prebavo. Vsak dan naj bi zaužili cca. 35 g vlaknin, najdemo pa jih v polnozrnatih testeninah in kruhu, ajdovi kaši, ovsenih kosmičih, pšeničnih otrobih... Vlaknine preprečujejo zaprtje, čistijo črevesje, pospešujejo prebavo, pomagajo zniževati holesterol in znižujejo krvni tlak.

Zeleni čaj

Zeleni čaj pospešuje prebavo in pomaga topiti maščobe. Poleg tega ima redno uživanje zelenega čaja številne zdravilne učinke – pomaga pri lajšanju zgage,

preprečuje razjede na želodcu, zmanjšuje tveganje za nastanek raka na želodcu in črevesju ter pomaga pri izgubljanju kilogramov. Za dober začetek dneva si namesto kave privoščite skodelico zelenega čaja.

Agentke 007

Vse najboljše, punce!

Šest aktivnih članic Slovenskega društva Istra Pulj, ki delujejo v sklopu dejavnosti Zdravo življenje, kreativna delavnica in slikanje, je imelo leta 2014 "poseben rojstni dan". Dogovorile smo se, da ga bomo praznovale skupaj, in ne vsaka

posebej kakor druga leta. Izbrale smo datum v prvi polovici julija in ga proslavile v Slovenskem domu.

Skupaj so praznovale 70. rojstni dan:

1. Tea Jeličić	02.02.1944
2. Frančiška Uzunić	17.02.1944
3. Olga Benulič	26.04.1944
4. Neva Stančić	28.07.1944

Lepo smo se imele, bilo je veselo, glasno. Klaudija in Jasmina sta nas obdarovali s šopki čokoladnih bombonov. Njam, kako so bili slastni!.

Nato smo kar nestrpno pričakovale še dva decemberska rojstna dneva:

1. Inka Jan	07.12.1944
2. Štefanija Sliško	09.12.1944

Znova smo se sestale v Slovenskem domu, 12. 12. 2014. in preživele zelo prijetno slavlje. Kar hvalile smo se s svojimi leti, šalile na svoj račun, bolezni pa niti omenjale. Koliko let imamo, sploh ni važno, saj smo s sedmimi desetletji bile končno sprejete med agente 007, kar si je bilo treba prislužiti, dolgo živeti, biti aktiven, uživati v življenju, se smejati, vse sprejeti s šalo, pogumno živeti dolga leta! (Tako vidim sebe.)

Hvala gostjam, ki so nam polepšale proslavo rojstnega dneva, hvala Klaudiji in Jasmini, ki sta nas 'moralni' prenašati.

Zahvaljujem se mojim letnicam, ker so sprejele moj predlog za skupno praznovanje.

Na svidenje čez 10 let!

Agentka 007
Frančiška Uzunić

Ljubljanske Žale

največje pokopališče v Sloveniji

Že z bežnega sprehoda po Žalah lahko izluščimo osnovno sporočilo njihovega avtorja, velikega genija slovenskega naroda, arhitekta Jožeta Plečnika. Zanj Žale niso bile le kraj žalosti in bolečega slovesa od svojcev, ampak prostor, ki v odnos med živimi in mrtvimi vnaša manj teme in turobnih misli. Zato je za del Žal, ki jih je zasnoval Plečnik, značilno veliko beline, pomirjujočega zelenja dreves in grmovnic ter zračnosti posameznih arhitekturnih elementov, ki sestavljajo celoten kompleks.

Kot vsa podobna pokopališča v prestolnicah in večjih mestih so tudi Žale od odprtja pri cerkvi sv. Križa leta 1906 pa do danes rasle skupaj s prebivalstvom in razvojem ter potrebami mesta Ljubljane in bližnje okolice. Današnje ime se je za celotno pokopališče začelo uporabljati šele po dokončanju osrednjega dela leta 1940, ki ga je Plečnik načrtoval kot kompleks mrliških vežic.

Monumentalni vhod v Žale, ki simbolično ločuje mesto mrtvih od mesta živih, je slavolok v dveh nadstropjih, ki jih odpirajo številni stebri. V osi vhoda sledi osrednja, po antičnem vzoru oblikovana molilnica, okoli nje pa se vrstijo mrliške vežice z majhnimi notranjščinami. Vsaka izmed njih se zgleduje po drugačnem arhitekturnem vzoru, od antičnega, bizantinskega, orientalskega do čisto avtorskih Plečnikovih stvaritev.

Tako je Plečnik Žalam želel vdahnuti značaj versko enakopravnega pokopališča. Njegova vizionarska ideja in ohranjanje transnacionalnosti Žal sta pripomogla k temu, da so januarja leta 2007 največje slovensko pokopališče kot tretji slovenski spomenik uvrstili v seznam evropske dediščine. Med nadgrobniki več kot 2000 znanih osebnosti, ki so pokopane na celotnem kompleksu Žal, najdemo tudi nadgrobnike najvidnejših slovenskih predstavnikov moderne, Ketteja, Cankarja, Murna in Župančiča.

